

Ю.Д. Древаль, д-р держ. упр., професор
drevaly@ukr.net

Національний університет цивільного захисту України

**Доповіді МОП до Всесвітнього дня охорони праці як джерело
соціального захисту сільськогосподарських працівників**

Питання соціального захисту працівників відноситься до однієї з програмних засад Міжнародної організації праці (далі – МОП), яка вже понад століття розробляє міжнародні трудові стандарти та опікується всебічним захистом людей праці. Не залишаються без уваги і сфера аграрно-промислового виробництва та сільськогосподарські працівники.

Фахівці МОП розробляють та оприлюднюють різноманітні аналітичні матеріали, серед яких чільне місце відводиться Доповідям до Всесвітнього дня охорони праці (такий день припадає на 28 квітня і за ініціативи Міжнародної конференції вільних профспілок та МОП відзначається щорічно, починаючи з 2002 р.). В Україні відповідно до Указу Президента від 18.08.2006 р. № 685/2006 також у цей день щорічно відзначається день охорони праці.

Причому, у Доповідях до Всесвітнього дня охорони праці посилена увага відводиться тим галузям та сферам виробництва, які найбільшою мірою потребують соціального захисту працівників. До них вже традиційно відноситься і сільське господарство. Дійсно, сільське господарство – це одна з провідних галузей господарства, яка забезпечує населення продовольством та надає сировину для промислового виробництва, і в якій зайнято близько половини економічно активного населення світу.

Упродовж 2003-2020 рр. вже було розроблено та подано 18 доповідей МОП до Всесвітнього дня охорони праці. Причому, кожного разу визначається та наперед обговорюється конкретна проблематика таких доповідей. У деякі роки подається декілька доповідей, що об'єднуються спільною тематикою та присвячуються окремим аспектам заявленої проблематики. Загалом же вони містять аналіз причин нещасних випадків на виробництві, а також детально розроблені пропозиції щодо удосконалення стану безпеки і гігієни праці в різних сферах соціально-трудова відносин. Перелік назв таких доповідей свідчить і про пріоритетні напрями діяльності МОП у сфері БГП, серед яких виділяються наголос на профілактиці та культурі охорони праці, а також оновлене розуміння управління ризиками на виробництві.

Як правило, зміст Доповідей до Всесвітнього дня охорони праці складає предмет інтенсивних обговорень під час проведення сесій Міжнародної конференції праці (МКП). Якраз у процесі таких обговорень окреслюються та конкретизуються підходи до унормування певної частки соціально-трудова відносин, у тому числі, і в сфері сільського господарства. При цьому слід враховувати, що в жовтні-листопаді 2019 р. у зв'язку з пандемією COVID-19 було скасовано рішення щодо проведення чергових сесій Адміністративної

ради та прийнято рішення щодо перенесення проведення чергової сесії МКП на наступний рік (при цьому і на сьогодні залишається невизначеним питання щодо проведення чергових сесій Адміністративної ради та МКП; див.: [1]).

Як уже підкреслювалося в дослідженні, тематичною основою більшості Доповідей МОП до Всесвітнього дня охорони праці вважається акцентування уваги на профілактиці та культурі охорони праці, що й має забезпечити надійну основу для забезпечення соціального захисту та безпеки працівників у різних сферах соціально-трудова відносин. Так, за оцінкою Ю. Такалі, який впродовж 2003–2005 рр. обіймав посаду директора цільової програми МОП «За безпечну працю», головною темою кожного Всесвітнього дня охорони праці є «пропаганда превентивних заходів: культури безпеки і охорони здоров'я на робочому місці, з різними додатковими темами» [2, с. 20].

Взірцевим у даному відношенні є зміст Доповіді «Попередження виробничого травматизму та професійної захворюваності», до якої додано і підзаголовок «Просування культури охорони праці» від 2005 року (далі в тексті – Доповідь 2005 року), а також Доповіді «Разом підвищимо культуру профілактики в охороні праці» від 2015 року (далі – Доповідь 2015 року).

У Доповіді 2005 року чітко простежуються декілька важливих обставин, пов'язаних з визначенням місця культури охорони праці у формуванні та вдосконаленні міжнародних трудових стандартів. Наголос ставиться на тому, що «реальний успіх у вирішенні проблеми скорочення кількості пов'язаних з роботою нещасних випадків та погіршення стану здоров'я може бути досягнутий лише при конкретних зобов'язаннях всіх сторін, зацікавлених у цьому процесі...» [3]. У преамбулі Доповіді МОП «Разом підвищимо культуру профілактики в охороні праці» від 2015 року підкреслюється: «Національна культура охорони праці – це повага права на безпечні та здорові умови праці на всіх рівнях, коли уряди, роботодавці та працівники беруть активну участь у забезпеченні безпечного та нешкідливого для здоров'я виробничого середовища...» [4]. Детальніше ж щодо авторських напрацювань на тему участі МОП в опрацюванні різнобічних аспектів культури охорони праці див.: [5].

Водночас слід зважити і на ту обставину, що в цих доповідях сільське господарство згадується лише побічно, у зв'язку з деякими іншими питаннями та сферами соціально-трудова відносин. Так, у Доповіді 2005 року значна увага відводиться питанням соціального захисту молодих працівників та працівників похилого віку (що, беззаперечно, має пряме відношення і до тих працівників, що працюють у сільському господарстві). У Доповіді 2015 року у переліку міжнародних трудових норм стосовно інспекцій праці вже традиційно наводиться і Конвенція № 129 про інспекцію праці у сільському господарстві 1969 року.

Низка доповідей, що присвячувалися збору та використанню даних про охорону праці (2017 р.), стали яскравим прикладом комплексного підходу до опрацювання заходів МОП до Всесвітнього дня охорони праці.

Так, у доповіді під назвою «Статистика інспекції праці. Настанова з уніфікації» підкреслюється, що основні завдання національної системи інспекції праці полягають у забезпеченні дотримання трудового законодавства,

надання роботодавцям і працівникам технічної консультативної допомоги в питаннях виконання чинних законів і нормативних актів, сприяння відповідним законодавчим органам у виявленні прогалин та слабких місць в правовій базі. Причому, спеціально наголошується на тому, що запропонована у доповіді методика збору та опрацювання даних про інспекцію праці має забезпечити досягнення уніфікованого підходу до надання країнами-членами річних звітів відповідно до Конвенції № 81 про інспекції праці 1947 року та Конвенції № 129 про інспекцію праці у сільському господарстві 1969 року. Також спеціально наголошується на тому, що мінімальні вимоги щодо інформаційного змісту таких звітів містяться у ст. 13 Рекомендації № 133 про інспекцію праці у сільському господарстві 1969 року [6, с. 5, 7, 14].

Отже, зміст Доповідей МОП до Всесвітнього дня охорони праці має важливе значення для формування та реалізації державної соціальної політики у різних галузях економіки, у тому числі, і в сфері сільськогосподарського виробництва. В таких доповідях містяться як численні аналітичні розробки, так і конкретні вказівки на упорядкування сфери соціального захисту сільськогосподарських працівників. Насамперед це стосується конвенцій МОП, які в разі належної ратифікації стають частиною національного законодавства. Водночас слід зважити і на ту обставину, що в цих доповідях сільське господарство згадується лише побічно, у зв'язку з деякими іншими питаннями та сферами соціально-трудова відносин.

Список використаних джерел:

1 International Labour Office. Governing Body 337th Session, Geneva, 24 October – 7 November 2019. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_723206.pdf

2 Вступительный доклад МОТ: достойный труд – безопасный труд [XVII Всемирный конгресс по охране труда]. Женева: МБТ, 2005. 32 с. URL: base.safework.ru

3 Предотвращение производственного травматизма и профессиональной заболеваемости: глобальная стратегия. Продвижение культуры охраны труда / Доклад МОТ к Всемирному дню охраны труда 2005 года. URL: ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe...geneva

4 Вместе повысим культуру профилактики в охране труда / Доклад МОТ к Всемирному дню охраны труда 2015 года. URL: www.ilo.org/safeday

5 Древаль Ю.Д. Участь МОП у формуванні та вдосконаленні культури охорони праці. *Соціально-трудова відносини: теорія та практика: зб. наук. праць*. 2016. № 2 (12). С. 58-66. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/2933>

6 Статистика инспекции труда. Руководство по унификации / [Доклад МОТ к Всемирному дню охраны труда 2005 года]. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_549040.pdf